

YHTEISÖN MERKITYS MATALAN KYNNYKSEN KUNTOUTTAVASSA TYÖTOIMINNASSA

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Kevät 2024

Jenina Leivuo

Sosionomi (AMK)

Tekijä Jenina Leivuo

Työn nimi Yhteisön merkitys matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa

Ohjaaja Tuomas Tamminen

Tiivistelmä

Vuosi 2024

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, minkälainen merkitys yhteisöllä on matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille ja miten yhteisöllisyys näkyy yksikössä. Työn tilaaja on Hyria säätiön kuntouttavan työtoiminnan 1A-palvelut – arkikielessä Työriihi. Työriihi on Hyria säätiön Hyvinkäällä sijaitseva matalan kynnyksen työtoiminnan yksikkö, joka on toiminut vuodesta 2014. Tutkimuksen kohderyhmänä oli pitkäaikaistyöttömät Työriihin asiakkaat.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin yksilöhaastatteluilla teemahaastattelun keinoin ja analysoitiin laadullisin menetelmin käyttämällä teemoittelua. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa yhteisön merkityksestä asiakkaiden omin sanoin, luotettavasti ja eettisesti. Haastateltavia oli kahdeksan ja haastattelut toteutettiin Työriihen toimistossa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Työriihen yhteisöllä ja toiminnalla on asiakkaille suuri merkitys. Haastatellut kokivat saavansa muilta osallistujilta vertaistukea, tukea päihteettömyyteen ja apua arkirytmien ylläpitoon. Myös Työriihessä päivittäin tarjottava lämmin ruoka oli haastatelluille tärkeä osa toimintaa, koska se on usealle päivän ainoa lämmin ateria. Työriihessä koettiin olevan hyvä ilmapiiri ja asiakkaat voivat vaikuttaa toimintaan. Yhteisöllisyys näkyy toiminnan kunnioituksena, jokaisen osallistujan hyväksymisenä ja yhdenvertaisuutena.

Pitkäaikaistyöttömillä on usein erilaisia haasteita esimerkiksi terveyden, elämänhallinnan tai riippuvuussairauksien kanssa. Ei ole tavatonta, että pitkäaikaistyötön on käytännössä työkyvytön. Jatkotutkimusaiheita löytyykin niin työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa kuin tarkoituksenmukaiseen palveluun ohjaamisessa. Yhteisöön kuulumisen tärkeys ja yhteisöllisyyden hyödyt kannattaa pitää mielessä vastaavanlaisia palveluita kehitettäessä.

Avainsanat Kuntouttava työtoiminta, vertaistuki, yhteisöllisyys

Sivut 23 sivua ja liitteitä 3 sivua

Social services

Author Jenina Leivuo

Subject The significance of the community in the low-threshold rehabilitative work activity

Supervisors Tuomas Tamminen

Abstract

Year 2024

The purpose of this thesis was to investigate the significance of the community to the participants of a low-threshold rehabilitative work activity. The subject of interest was also how the sense of community shows in the unit. The commissioner of the thesis is Hyria Foundation. Työriihi is a unit of low-threshold rehabilitative work activity, which has been operating since 2014. The target group of the thesis was the long-term unemployed participants of Työriihi.

The data of this thesis was collected by a qualitative research method, using structured interviews. The purpose was to produce information about the meaning of the community in the clients' own words, reliably and ethically. There were eight interviewees, the interviews were recorded and transcribed.

The results of the study show that Työriihi's community and activity are of great importance for the interviewed participants. The interviewees felt that they have received peer support, support for sobriety from other participants, and help in maintaining their daily routine. In addition, the warm food offered daily in Työriihi was an important part of the activity for the interviewees, because for many, it is the only warm meal of the day. The interviewees felt that there was a good atmosphere in Työriihi, and that the participants have opportunities to influence the activity in Työriihi. Community spirit can be seen as respect for the activity, acceptance of each participant and equality.

The long-term unemployed people often have different challenges, for example with health, life management or addictions. It is not unusual for the long-term unemployed to be practically unable to work. Further research topics can be found both in the assessment of work and functional ability and in directing to an appropriate service. The importance of belonging to a community and the benefits of community should be kept in mind when developing similar services.

Keywords Rehabilitative activity, peer support, communality

Pages 23 pages and appendices 3 pages

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Tutkimuksen tietoperusta ja toimintaympäristö.....	2
2.1	Kuntouttava työtoiminta.....	2
2.2	Matalan kynnyksen kuntouttava työtoiminta.....	3
2.3	Yksilö, yhteisö, yhteisöllisyys, vertaistuki	5
2.4	Aiemmat tutkimukset.....	6
3	Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja toteutus.....	8
3.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	9
3.2	Matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden teemahaastattelu	9
3.3	Haastatteluaineiston teemoittelu	12
4	Haastattelun tulokset.....	13
4.1	”Samassa veneessä tässä ollaan”	13
4.2	”Onneks on ees joku paikka, mis saa vähän ruokaa”	15
4.3	”Se on vaan osoitus siitä, että porukka arvostaa tätä paikkaa”	16
5	Johtopäätökset.....	18
6	Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja kestävyys.....	20
7	Pohdinta.....	22
	Lähteet	24

Liitteet

Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma

Liite 2. Teemahaastattelurunko

1 Johdanto

Kuntouttava työtoiminta on pitkäaikaistyöttömille tai muuten vaikeasti työllistyville tarkoitettu palvelu, jonka tavoitteena on ylläpitää työ- ja toimintakykyä ja elämänhallintaa.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien määrä on ollut nousussa, vuonna 2019 palveluun osallistui noin 45 000 asiakasta. Palvelun keskeytti 15 %, keskeyttämisen kaksi suurinta syytä olivat päihde- ja mielenterveydelliset syyt ja elämänhallinnan vaikeudet. Samat syyt olivat yleisimmät myös kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäytymisen taustalla. (THL, 2020)

Vaikka kuntouttavan työtoiminnan tarkoitus on tukea muun muassa toimintakykyä ja elämänhallintaa, se ei sovi kaikille pitkäaikaistyöttömille. Tämä opinnäytetyö on toteutettu Hyria säätiön matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan yksikössä. Työriihi on perustettu kymmenen vuotta sitten tarkoituksena tarjota vertaistukeen pohjautuvaa toimintaa sellaisille pitkäaikaistyöttömille, jotka eivät syystä tai toisesta pysty osallistumaan esimerkiksi työpajatyypiseen kuntouttavaan työtoimintaan. Työriihin asiakaskunnassa on paljon myös päihderiippuvuutta, Työriihen toiminta onkin myös osa ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä. Työriihen arki rakentuu vertaistukeen ja yhteisöllisyyteen. (Hyria, n.d.-a)

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että vertaistuellalla ja sosiaalisella kanssakäymisellä on suuri merkitys kuntoutumisessa ja kuntouttavassa työtoiminnassa. (Laurila & Thodén, 2019, ss. 70–76; Hakkarainen, 2017, ss. 38–39; Koski, 2020, ss. 53–56) Vertaistukea ja ihmisen yhteisöllistä luonnetta hyödynnetään myös esimerkiksi yhteisöhoitona päihdetyössä (Ikonen, 2023).

Tämä laadullinen tutkimus yhdistää matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan ja ihmisen tarpeen kuulua yhteisöön. Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa yhteisön merkityksestä matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille ja täten antaa myös tietoa siitä, minkälainen merkitys kyseisellä palvelulla heille on. Tutkimuksesta on hyötyä sekä Hyria säätiölle että muille matalan kynnyksen kuntouttavaa työtoimintaa tarjoaville.

2 Tutkimuksen tietoperusta ja toimintaympäristö

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on merkityksellistä, että tutkija on tutustunut olemassa olevaan teorian tietoon ja luo sen pohjalta viitekehysten, josta ilmiötä tarkastellaan.

Teoreettinen viitekehys kertoo, mistä näkökulmasta tutkija tarkasteltavaa ilmiötä katsoo ja avaa käytetyt käsitteet siten kuin on tarkoittanut ja halunnut lukijan ne ymmärtävän. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 82–83)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita haastatteleamalla liittyen yhteisön merkitykseen. Tässä luvussa taustoitetaan tutkimusta kertomalla kuntouttavasta työtoiminnasta sekä yksilön ja yhteisön suhteesta. Vaikka asiakasryhmässä on paljon päihderiippuvuutta ja se näkyy Työriihen toiminnassa, en pureudu siihen syvällisemmin, koska asiakkaat ovat Työriihessä nimenomaan kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella.

2.1 Kuntouttava työtoiminta

Suomessa oli lokakuussa 2023 yli 256 000 työtöntä työnhakijaa, heistä pitkäaikaistyöttömiä oli 89 400. Pitkäaikaistyöttömyys tarkoittaa, että ihminen on ollut työtön työnhakija yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukauden ajan. Pitkäaikaistyöttömyyteen liittyy usein terveydellisiä haasteita. Joidenkin kohdalla terveydelliset haasteet ovat työttömyyden syynä, mutta pitkäaikaistyöttömyys myös heikentää terveyttä. (Maunu ym., 2023)

Työvoimapalvelut tarjoaa työkykyisille työttömille asiakkaille monenlaisia vaihtoehtoja työuran eri vaiheissa. Näitä ovat esimerkiksi työkokeilu, työvoimakoulutus ja ammatinvalintaohjaus. (Työmarkkinatori, 2023) Kuntouttava työtoiminta sen sijaan on sosiaalihuoltolakiin perustuvaa, tavoitteellista työtoimintaa sellaisille pitkäaikaistyöttömille henkilöille, jotka eivät työ- tai toimintakykynsä vuoksi voi osallistua työhön tai työvoimapalveluihin. Sillä tavoitellaan muun muassa syrjäytymisen ehkäisyä, arjenhallintaa ja toimintakyvyn parantamista. Asiakas osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan henkilökohtaisessa aktivointisuunnitelmassa sovitun mukaisesti 1–4 päivänä viikossa, 3–24 kuukauden ajan. (STM, n.d.)

Aktivointisuunnitelma tehdään pitkäaikaistyöttömän asiakkaan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä kunnan kanssa. Asiakkaan tilannetta seurataan ja aktivointisuunnitelmaan onkin kirjattava esimerkiksi työtoiminnan aikana annettavasta tuesta ja ohjauksesta sekä

ajankohdasta, jolloin sovitaan jatkosta ja arvioidaan työtoiminnan vaikutusta. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001) Asiakkaan päivä kuntouttavassa työtoiminnassa voi paikasta riippuen sisältää esimerkiksi erilaisia työtehtäviä tai ryhmätoimintaa, ja se sovitetaan yhteen asiakkaan mahdollisten muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. (THL, 2023a) Vaikka kuntouttava työtoiminta voi sisältää työtehtäviä, se ei saa korvata palkkatyötä. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001 § 14)

Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet. Sitä voidaan järjestää hyvinvointialueen toimesta tai palvelu voidaan hankkia esimerkiksi kunnalta tai yhdistykseltä. Hyvinvointialueen vastuulla on seurata muualta ostetun kuntouttavan työtoiminnan laatua ja palvelukokonaisuutta. Koska kuntouttava työtoiminta on sosiaalipalvelua, asiakkaalla tulee olla saatavilla tarvittavat palvelut elämänhallinnan tukemiseksi, työ- ja toimintakykyä edistämiseksi sekä tukea ja ohjausta. (THL, 2023b)

Asiakas ei ole työsuhteessa kuntouttavaa työtoimintaa järjestävään tahoon, eikä asiakkaalle makseta toiminnasta palkkaa. Asiakkaan tulona kuntouttavan työtoiminnan aikana voi olla työttömyysturva tai toimeentulotuki ja lisäksi asiakas on oikeutettu saamaan osallistumispäiviltä kulukorvauksen ja mahdollisesti matkakorvauksen. Vuodessa kuntouttavan työtoiminnan päiviä voi olla enintään 178. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001)

Tämän opinnäytetyön tilaajana on Hyria säätiö, joka tarjoaa kuntouttavaa työtoimintaa erilaisissa elämäntilanteissa oleville useassa yksikössä Hyvinkäällä ja sen ympäristökunnissa. Eri yksiköiden kuntouttavan työtoiminnan palvelut on suunniteltu vastaamaan tietyn kohderyhmän tarpeisiin. Hyria säätiö tarjoaa kuntouttavaa työtoimintaa esimerkiksi kierrätyskeskuksessa ja sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätysyksikössä. (Hyria, n.d.-b)

2.2 Matalan kynnyksen kuntouttava työtoiminta

Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan sellaisia palveluita, joihin osallistumiseen vaatimukset ovat niin sanottuja peruspalveluja matalammat. Tämä voi tarkoittaa anonyymiä osallistumista, pidennettyjä aukioloaikoja tai spontaanin asiointin mahdollisuutta. Matalan kynnyksen palvelun määritelmä onkin hyvin liukuva, mutta tarkoituksena on tarjota palveluja sellaisille asiakkaille ja asiakasryhmille, jotka muutoin jäisivät palvelujen ulkopuolelle. Tavoitteena on tukea asiakkaiden sosiaalista osallisuutta ja aktivoida asiakkaita oma-

aloitteisuuteen. Matalan kynnyksen kuntouttavaa työtoimintaa on järjestetty 2000-luvun alusta. Tavoitteena on muun muassa ehkäistä syrjäytymistä, aktivoida asiakkaita sekä parantaa elämänhallintaa ja vuorovaikutustaitoja. (Leemann & Hämäläinen, 2015, ss. 2–6)

Matalan kynnyksen kuntouttava työtoiminta on siis nimensä mukaisesti kevyempi vaihtoehto niin kutsutulle perinteiselle kuntouttavalle työtoiminnalle, sillä asiakkaiden ensisijaiset tavoitteet eivät ole työllistymisessä vaan arjen ja toimintakyvyn ylläpitämisessä. Matalan kynnyksen työtoimintaan ei välttämättä sisälly työtehtäviä, vaan asiakas voi osallistua toimintaan esimerkiksi keskustelemalla muiden asiakkaiden kanssa. (THL, 2023c)

Hyria säätiön tarjoama matalan kynnyksen kuntouttava työtoiminta on osa ehkäisevää päihde-, mielenterveys- ja lähisuhdeväkivaltatyötä (Hyvinkään kaupunki, 2021), sitä järjestetään Hyria säätiön toimesta Hyvinkään lisäksi Riihimäellä. Matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa päätavoitteena on päihteettömyyden ja elämänhallinnan tukeminen ryhmämuotoisessa palvelussa kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella. (Hyria, n.d.)

Tässä opinnäytetyössä Hyrian säätiön matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan yksiköstä käytetään nimeä Työriihi, koska se nimitys on jäänyt asiakkaiden arkikieleen. Virallisesti kyseessä on ryhmämuotoinen 1A-palvelu. Yksilöohjaaja ja Työriihen yksikön vastaava Leena Moilanen on ollut perustamassa Työriiheä kymmenen vuotta sitten, hän kertoi tutustumiskäynnilläni Työriiheen yksikön taustoista ja periaatteista: Työriihi perustettiin sellaisille pitkäaikaistyöttömille, jotka eivät työkykynsä tai kuntonsa puolesta pystyneet osallistumaan esimerkiksi pajatyypoiseen kuntouttavaan työtoimintaan. Työriihessä käymiseen riittää asiointikunto. Työriihessä ei ole varsinaisia työtehtäviä, vaan toiminnan painopisteenä on vertaistuki, arjen tukeminen ja yksilöllinen ohjaus. Työriihen toimintaa kehitetään sen asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaan. (Henkilökohtainen tiedonanto, 24.11.2023)

Tutkimuskohteeni on matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan yksikkö, jossa on noin 85 asiakasta. Kaikki asiakkaat eivät tokikaan ole samanaikaisesti paikalla, mutta kuuluvat silti samaan yhteisöön. Olen kiinnostunut siitä, minkälaisia merkityksiä tutkittavat kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat omalle yhteisölleen antavat ja minkälaisena he yhteisönsä kokevat.

2.3 Yksilö, yhteisö, yhteisöllisyys, vertaistuki

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan yhteisön merkitystä yksilölle sekä yhteisöllisyyttä Työriihessä. Seuraavaksi avataan joitain aiheeseen olennaisesti liittyviä käsitteitä.

Puheenvuorossaan Erillisyydestä yhteisöllisyyteen sosiaalipedagogiikan apulaisprofessori Arto O. Salonen avaa afrikkalaisen käsitteen *Ubuntu*: ”Minä olen, koska sinä olet. Kumpikaan meistä ei ole olemassa ilman toisiamme.”, mikä tarkoittaa, että ihmiset tarvitsevat toinen toisiaan tullakseen täydeksi. (Salonen, 2020)

Koska ihmiset kasvavat jatkuvasti yhteisössä toistensa kanssa, on tärkeää, että jokainen kuuluu jonkinlaiseen yhteisöön. Kuulumisen kokemus on henkilökohtainen, ulkopuolinen ei voi määrittellä, kuka kokee tai ei koe kuuluvansa johonkin yhteisöön. Yhteisöön kuuluminen vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin positiivisesti, kun taas tunne kuulumattomuudesta saattaa aiheuttaa esimerkiksi masennusta tai toivottomuutta. Ihmisen katsotaan voivan hyvää elämää, kun yksilö voi sekä tehdä päätöksiä omassa elämässään että kuulua yhteisöihin. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 140–142)

Yhteisö on käsitteenä hyvin laaja ja sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi samalla alueella asuvia ihmisiä, saman mielenkiinnon tai harrastuksen omaavia ihmisiä tai saman oppilaitoksen opiskelijoita. Yhteisöä voidaankin käyttää kuvaamaan esimerkiksi pientä paikallisesti toimivaa kyläyhteisöä, harrastusseuraa tai laajimmillaan koko ihmiskuntaa. Yhteisön jäsenet yleensä tietävät, ketkä kyseiseen yhteisöön – eli meihin – kuuluvat. Vaikka yhteisöön kuuluminen nähdään pääasiassa positiivisena ja ihmiselle on tärkeä saada kuulumisen kokemuksia, kaikki yhteisöt eivät ole yksilölle optimaalisia. Esimerkiksi ääriliikkeet ja rikollisjärjestöt ovat yksilölle haitallisia, vaikka tunne yhteenkuuluvuudesta olisikin läsnä. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 129–134) Vaikka yhteisöt ovat yksilölle tärkeitä, ihminen tarvitsee myös vapautta ja niinpä ihmiset tasapainottelevatkin yksilöllisen vapauden ja yhteisöelämän normiston välillä. Tänä päivänä länsimaiset ihmiset arvostavat enemmän itsensä toteuttamisen mahdollisuutta kuin yhteisöjen joskus tiukastikin rajaamia valintojen mahdollisuuksia, mutta yhteisöt ja yhteisöllisyys ovat silti edelleen tärkeässä asemassa ihmisen hyvinvoinnille. (Pessi & Seppänen, 2011, ss. 289–290)

Tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on tutkia, millä tavalla **yhteisöllisyys** näkyy Työriihessä. Yhteisöllisyyden käsitettä voidaan kuvata useasta näkökulmasta. Se voidaan ymmärtää esimerkiksi ihmisten välisenä yhteistyönä, jonkin tietyn alueen yhteistä hyvää kasvattavana toimintana tai toisaalta yksilön näkökulmasta. Yhteisöt koostuvat yksilöistä, ja

yksilöiden valmius sitoutua yhteisöön ja sen jäsenien auttamiseen voidaan nähdä yhteisöllisyytenä. Yhteisöllisyyteen liittyy myös jaetut arvot ja yhteisön jäsenten vastuu yhteisöllisyyden luomisesta sekä yhteisten sääntöjen noudattaminen. Yhteisöllisyys ei ole pysyvää, vaan se on jatkuvasti muutoksessa. (Paasivaara & Nikkilä, 2010, ss. 8–20) Kun yksilö tulee ensimmäistä kertaa johonkin yhteisöön, hän alkaa ensin havainnoimaan ja sitten sopeutumaan sen toimintatapoihin. Yksilö ikään kuin oppii, miten juuri tässä yhteisössä on sopivaa käyttäytyä ja mikä hänen roolinsa on yhteisössä. Yhteisöllisyys kasvaa, kun yhteisön jäsenet antavat sille oman panoksensa ja osallistuvat sen toimintaan aktiivisina toimijoina. (Paasivaara & Nikkilä, 2010, ss. 76–80)

Työriihen toiminnassa keskiössä on sen yhteisön tarjoama **vertaistuki**. Vertaistuki on sellaista tukea, jota vain saman asian kokenut tai kokeva pystyy tarjoamaan. Usein jo se, että kuulee muilla olevan samoja kokemuksia ja tunteita, auttaa. Vertaistukitoimintaa on tarjolla laajasti: esimerkiksi päihderiippuvuuksien hoidossa (Päihdelinkki, 2023), sairastuneille ja läheisille (Terveyskylä, n.d.-a). On hyvä huomata, että vertaistuki voi olla sekä hyvin arkista ja epävirallista että organisoitua (Terveyskylä, n.d.-b.). Vertaistuen vaikuttavuudesta kertoo se, kuinka laajasti ja monessa elämäntilanteessa vertaistukitoimintaa järjestetään. Vertaistukea käytetään myös hoitotyössä ammattilaisen antaman tuen ja palvelun rinnalla. (Terveyskylä, n.d.-c) Yksi muoto vertaistuen hyödyntämisestä hoitotyössä on yhteisöhoito – toiselta nimeltään terapeutin yhteisöhoito, jota käytetään varsinkin päihdetyössä. Yhteisöhoiton keskiössä on yhteisö, joka koostuu henkilökunnasta ja asiakkaista. (Ikonen, 2021)

2.4 Aiemmat tutkimukset

Yhteisöllisyydestä, vertaistuen merkityksestä ja kuntouttavasta työtoiminnasta on tehty jonkin verran tutkimuksia. Valitsin kolme omaan työhöni sopivaa tutkimusta. Valinnan perusteena oli näiden kolmen tutkimuksen liittyminen omaan työhöni eri näkökulmista ja lähtökohdista. Ensimmäinen käsittelee sosiaalisuuden merkitystä päihde- ja mielenterveyskuntoutuksessa, toinen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden näkemyksiä hyvinvoinnista ja kolmas asiakkaiden kokemuksia matalan kynnyksen kuntouttavasta työtoiminnasta.

Johanna Laurila ja Marjo Thodén ovat tehneet pro gradu -tutkielman päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen kokemusasiantuntijoiden kokemuksia sosiaalisuuden merkityksestä kuntoutumisessa, yhtenä osana yhteisöjen vaikutusta osallisuuden ja toimijuuden edistämiseksi. Tutkimuksessaan he totesivat, että vertaistuellalla on ollut suuri

merkitys kuntoutujille. Haastateltavat kuvasivat saaneensa vertaisilta muun muassa tukea ja neuvoa arjen asioihin sekä sellaista osallisuuden tunnetta, jota lähiverkosto ei pysty tarjoamaan. Vertaisten kanssa jaetut keskusteluhetket koettiin merkityksellisiksi ja niihin toivottiinkin lisää kiireetöntä aikaa ilman, että työntekijä on patistamassa työtehtäviin. Vertaistukea kaivattiin lisää kuntoutuksen alussa, mutta sen merkitys pysyi tärkeänä myös kuntoutuksen edetessä. Laurila ja Thodén toteavat vertaistuen vähentäneen yksinäisyyttä sekä muun hoidon ja tuen tarvetta. (Laurila & Thodén, 2017, ss. 70–76)

Johanna Hakkarainen on tehnyt YAMK-opinnäytetyön kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden hyvinvoinnin näkemyksistä ja kokemuksista. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelemalla seitsemää kuntouttavan työtoiminnan asiakasta. Haastateltavat asiakkaat määrittivät itse, mitä hyvinvointi heille merkitsee sekä pohtivat mitkä tekijät siihen vaikuttavat ja kuinka kuntouttava työtoiminta on heidän hyvinvointiinsa vaikuttanut. Haastateltavat olivat 20–48-vuotiaita, työ- ja koulutustaustoiltaan vaihtelevia miehiä ja naisia. (Hakkarainen, 2017, ss. 26–29) Keskityn tulosten osalta nimenomaisesti omaan tutkimukseeni liittyvään osa-alueeseen, eli sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Tutkittavien vastausten pohjalta Hakkarainen toteaa, että hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä miettiessään jokainen haastateltava on tuonut esiin sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviä asioita. Ne kuvautuivat pääasiassa positiivisesti hyvinvointiin vaikuttavina ja onnellisuutta lisäävinä tekijöinä, kuitenkin esimerkiksi kuulluksi tulemisen tarpeen ja kumppanin puuttumisen koettiin heikentävän hyvinvointia. Jokainen haastateltava oli kokenut kuntouttavassa työtoiminnassa kuuluvansa joukkoon ja osa kertoi kokeneensa merkityksellisyyden tunnetta. Vertaistuki oli tuonut ymmärrystä ja hyväksyntää itseään sekä muita kohtaan, myös ryhmätilanteisiin osallistumisen koettiin helpottaneen. (Hakkarainen, 2017, ss. 38–39, 44–46)

Pidän Hakkaraisen tutkimuksen tuloksia sosiaalisen kanssakäymisen osalta keskeisinä oman tutkimukseni kannalta, koska myös Hakkarainen on tutkimuksessaan keskittynyt tutkittavien subjektiivisiin kokemuksiin ja yhtenä osa-alueena on ollut yksilön suhde muihin ihmisiin ja yhteisöön. Tutkittavat ovat itse saaneet määrittää hyvinvoinnin ja ovat tuoneet esiin itselleen tärkeitä asioita, kuten kuulluksi tulemisen tarpeen ja merkityksellisyyden tunteen. Nämä tulokset vahvistavat sitä oletusta, että tutkimani aihe on tärkeä.

Juha Koski on tutkinut kuntouttavan työtoiminnan kokemuksia asiakkaiden näkökulmasta. Tutkimus on ollut kaksiosainen. Ensin Koski on kerännyt aineistoa viiden asiakkaan teemahaastatteluilla, ja näistä saadun aineiston pohjalta luonut kyselylomakkeen.

Kyselylomakkeella Koski on pyrkinyt keräämään tietoa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden lähtökohdista, tavoitteista, kuntouttavan työtoiminnan kokemuksista ja kuntouttavasta työtoiminnasta palveluna. Kyselylomake sisälsi 54 kysymystä, joista 14 oli avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset Koski analysoi teemoittelemalla ja suljetut kysymykset ohjelmiston avulla. (Koski, 2020, ss. 24–32)

Saamiensa vastausten perusteella Koski toteaa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden elämäntilanteiden olevan hyvin moninaiset ja työllistymisen todennäköisyyden olevan heikko. Asiakkaiden tavoitteista suurin osa liittyi muihin asioihin kuin työllistymiseen, johon liittyi vain 25 % tavoitteista. Työllistymistä enemmän asiakkaiden tavoitteisiin sisältyi esimerkiksi mielekäs tekeminen ja arkirytmien ylläpito. Tutkittavilla oli lukuisia työllistymistä heikentäviä tekijöitä, kuten heikko terveydentila, koulutuksen puute, taloudellinen tilanne, mielenterveysongelmat ja päihteidenkäyttö, eli voidaan puhua moniongelmaisista asiakkaista. Vaikka tutkittavista vain pieni osa oli maininnut tavoitteeksi sosiaalisen osallisuuden lisäämisen, sosiaalisten suhteiden lisääntyminen ja yhteisöllisyys oli koettu merkitykselliseksi ja voimaannuttavaksi. Sosiaalisia suhteita oli syntynyt ystävyysuhteiksi asti ja suurin osa oli kokenut itseluottamuksen kasvaneen. (Koski, 2020, ss. 53–56)

Kosken tutkimus on toteutettu matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa. Kyseisen palvelun asiakasryhmä ei ole suoraan verrattavissa kaikkeen kuntouttavaan työtoimintaan – kuten hän itsekkin toteaa – koska asiakkailla on paljon erilaisia haasteita jo arkielämässä, eikä työllistyminen usein ole realistinen tavoite. Juuri asiakasryhmän vuoksi koen Kosken tutkimuksen olennaiseksi omaa tutkimustani ajatellen. Myös oman tutkimukseni asiakasryhmä on nimenomaan matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa ja onkin tärkeää tuoda näkyväksi sitä, minkälaisen merkityksen tutkittavat yhteisöllä kokevat olevan.

Nämä tutkimukset ovat relevantteja oman opinnäytetyöni kannalta, sillä niiden kohderyhmä on ollut samantyylinen oman tutkimukseni kanssa, mutta ne eivät kuitenkaan ole kopioita toisistaan, vaan jokainen niistä on toteutettu eri näkökulmasta. Näiden tutkimusten tulokset tuovat esiin sosiaalisen kanssakäymisen ja etenkin vertaistuen tärkeyden kuntoutuksessa ja kuntouttavassa työtoiminnassa.

3 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja toteutus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Laadullinen tutkimus on valittu koska tutkimuskohteena oli yksittäisten ihmisten kokemukset ja tavoitteena oli tuottaa

tietoa asiakkaiden todellisuudesta asiakkaiden omin sanoin. (Puusa & Juuti, 2020, s. 14) Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu tutkittavan kohteen korostaminen siinä todellisuudessa, joka on tutkittavalle luonnollinen. Se sopii hyvin sellaiseen tutkimukseen, jossa on tarkoitus esimerkiksi tuottaa uutta kokemusperäistä tietoa, kuvailla jotakin ilmiötä tai syventää ymmärrystä jostakin ilmiöstä. Jotta tutkittavaa kohdetta/ilmiötä voisi todella ymmärtää, tutkijan täytyy päästä tutkittavan kohteen lähelle ja näin saada käsityksen tutkittavan todellisuudesta. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 77–82)

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävän ja -kysymyksen määrittäminen on olennaista, jotta tutkija osaa valita siihen mahdollisimman kattavan ja luotettavan aineiston antavan aineistonkeruumenetelmän. Tutkimustehtävä kannattaa mieluummin rajata riittävän kapeaksi ja muotoilla selkeästi, koska se pitää tutkimusprosessia kasassa ja auttaa tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa keskittymään työn keskeiseen tarkoitukseen. (Günther & Hasanen, n.d.)

Tavoitteena tutkimuksessani on saada tietoa siitä, minkälainen merkitys yhteisöllä on matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille ja siksi laadullinen tutkimus sopii työhöni hyvin. Tutkittavat saavat itse sanoittaa ajatuksensa ja kuvailla omaa arkitodellisuuttaan ja siihen sisältyviä merkityksiä, mitä esimerkiksi kyselylomakkeet valmiine vastausvaihtoehtoineen eivät mahdollista.

Tämän työn tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Mikä on yhteisön merkitys yksilölle matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa?
- Miten yhteisöllisyys näkyy matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa?

3.2 Matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden teemahaastattelu

Haastattelu on keskustelua, jolla on tutkijan etukäteen asettama tavoite. Vaikka haastattelu on tutkijan aloitteesta tapahtuvaa ja johdattelemaa, se on vuorovaikutteista ja sen osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Haastattelun avulla saadaan kerättyä aineisto, joka on tutkittavan subjektiivinen tulkinta tietystä aiheesta tai ilmiöstä ja josta tutkija muodostaa oman

tulkintansa aineistoa analysoidessa. Kerätty aineisto on sidoksissa sekä aikaan että paikkaan, eikä siitä tehty tulkinta ole välttämättä yleistettävissä. Tiedonkeruumenetelmänä haastattelu on joustava ja haastattelutilanteessa tutkijan on mahdollista johdatella keskustelua tutkimuksen tavoitteen kannalta keskeiseen suuntaan, esittää lisäkysymyksiä ja pyytää tarkentamaan jotain haastateltavan sanomaa. Tutkija voi myös tehdä muistiinpanoja esimerkiksi haastateltavan eleistä ja katsekontaktista. Haastattelun etuna sen joustavuuden lisäksi on mahdollisuus valita tutkimuksen tavoitteen kannalta laajasti tietoa omaavat haastateltavat. Vaikka haastattelu on joustava ja monenlaiseen tutkimukseen soveltuva aineistonkeruumenetelmä, sen käyttö tutkimuksessa tulee olla harkittu ja perusteltu tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 103–106)

Koska tutkimuksessa haluttiin kerätä tietoa asiakkaiden subjektiivisista kokemuksista, aineistonkeruumenetelmäksi valittiin haastattelu, tarkemmin teemahaastattelu. Tutkimuksen aineisto kerättiin syyskuun 2023 aikana kolmena eri haastattelupäivänä. Vastaajia oli kahdeksan. Aineisto kerättiin yksikön toimistossa ja haastattelut nauhoitettiin. Haastattelin kahdeksaa Työriihen asiakasta. Vastaajat ovat iältään 40–61-vuotiaita ja jakautuvat tälle välille hyvin tasaisesti. Vastaajien keski-ikä on 51 vuotta. Vastaajat ovat pitkäaikaistyöttömiä, vastaajien työttömyysaika vaihteli 5–30 vuoden välillä, suurin osa on ollut työttömänä yli 10 vuotta.

Tutkimukseen kerättävän aineiston määrä valitaan perustellusti kyseistä tutkimusta varten. Aineiston määrää tärkeämpi tekijä on aineiston laatu. Tavoitteena on kerätä aineistoa sen verran, että tutkittavasta ilmiöstä saadaan tarvittava tieto vastaamaan tutkimuksen tavoitteeseen. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 84–85) Oman tutkimukseni kannalta ei ollut perusteltua tehdä rajoituksia esimerkiksi sukupuolen tai iän suhteen, koska tutkimukseni kohderyhmä oli yleisesti Hyrian matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat. Haastateltavien lukumääräksi päätin kahdeksan, koska ajattelin sen tuottavan riittävän luotettavan ja monipuolisen aineiston.

Haastattelun onnistumiseksi tutkijan tulee ennen haastattelutilannetta olla perehtynyt aiheen teoreettiseen viitekehykseen ja haastattelun onnistumiseen vaikuttaviin seikkoihin. Tutkijan on luotava haastattelutilanteeseen luottamuksellinen ilmapiiri ja pyrkiä motivoimaan haastateltavaa. On tärkeä huomata, että haastateltava voi jännittää haastattelutilannetta tai haastattelun tallentamista ja voi antaa vastauksia, joita hänen odotetaan antavan, vaikka ne eivät kuvaisi hänen omia näkemyksiään. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 107–108) Ennen haastattelujen aloitusta olin tutustunut teoreettiseen viitekehykseen ja kuntouttavan työtoiminnan yksikköön, jossa tein aineistonkeruun. Varsinaisten haastattelujen lisäksi vietin

jonkin verran aikaa Työriihen asiakkaiden kanssa ennen haastatteluja ja niiden välissä. Tällä tavoin pyrin luomaan luottamuksellisen ja avoimen yhteyden asiakkaisiin, jotta haastattelutilanne olisi tutkittaville mahdollisimman mieluisa ja haastateltavat uskaltaisivat vastata kysymyksiini rehellisesti. Toin asiakkaille tietoon, että olen kiinnostunut nimenomaan heidän omista kokemuksistaan ja näkemyksistään enkä esimerkiksi odota kysymyksiin tiettyjä vastauksia. Koska olin Työriihen asiakkaille vieras kasvo, mielestäni oli hyvä jakaa haastattelut kolmelle eri päivälle. Näin heillä oli mahdollisuus jutella haastatteluista keskenään ja mahdollisesti kannustaa muitakin osallistumaan.

Haastattelukysymyksiä miettiessä täytyy ottaa huomioon niiden muotoilun vaikutus haastateltavalle, jotta ne eivät ole tietynlaiseen vastaukseen johdattelevia tai vaikeita ymmärtää. Haastattelu kautta haetaan vastausta tutkimusongelmaan, mutta haastattelukysymykset täytyy muotoilla niin, että käytetään haastateltavalle tuttua ja samaistuttavaa kieltä. (Puusa & Juuti, 2020, s. 108) Omissa haastatteluissani pyrin käyttämään avoimia kysymyksiä ja valitsemaan sanani siten, että kysymykset eivät olisi johdattelevia. Käytin haastateltaville tuttuja sanoja ja esim. kuntouttavan työtoiminnan yksiköstä käytin sanaa ”Työriihi”.

Kerroin ennen jokaisen haastattelun alkua, että nauhoitan haastattelun ja että tutkittava voisi missä tahansa vaiheessa keskeyttää haastattelun ja kieltää aineiston käyttämisen opinnäytetyössä. Kerroin, että yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa lopullisesta opinnäytetyöstä. Kerroin myös, että tuhoan nauhoitukset heti ne litteroituani. Kysyin jokaiselta vastaajalta suullisesti, suostuvatko he vastausten käyttämiseen opinnäytetyössäni. Jokainen suostui.

Teemahaastattelu on strukturoitua ja puolistrukturoitua haastattelutapaa joustavampi aineistonkeruumenetelmä. Yksittäisten kysymysten sijaan käytetään haastattelurunkoa, johon tutkija on koonnut aiheeseen perehdyttyään tutkimuksen tavoitteen kannalta tärkeät teemat. Haastattelutilanne etenee vapaamuotoisesti teemojen ja kysymysten varassa, mutta esimerkiksi teemojen järjestystä ei ole ennalta päätetty ja haastateltava saa kertoa kokemuksistaan ja näkemyksistään omin sanoin. Teemahaastattelun runko rakennetaan siten, että se keskittyy tutkimusongelman kannalta keskeisiin aiheisiin ja tuottaa mahdollisimman monipuolisesti analysoitavaa aineistoa. (Puusa & Juuti, 2020 ss. 112–113)

Teoriatiedon ja aiempien tutkimusten pohjalta olin valinnut haastattelun teemoiksi:

Kuntouttava työtoiminta – Minkälaisia odotuksia tutkittavalla oli etukäteen, miten tutkittava

yleisesti kokee työtoiminnan

Arki Työriihessä – Antaa taustatietoa, kuinka paljon tutkittava viettää työtoiminnassa ja mitä tekee siellä

Yhteisö – Antaa tietoa, miten tutkittava kokee muut Työriihen asiakkaat

Yhteisön merkitys – Kuvaa, minkälainen merkitys Työriihen yhteisöllä on tutkittavalle

3.3 Haastatteluaineiston teemoittelu

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa on yleensä paljon ja ensimmäinen askel onkin käydä koko aineisto läpi useasti, jolloin aineistosta saa kokonaiskuvan. Sen jälkeen aineistoa pelkistetään tutkimustehtävän kannalta olennaisia ja samaa tarkoittavia asioita keräämällä yhteen. (Puusa & Juuti, 2020, s. 151)

Keräsin aineistoa kolmena eri päivänä ja litteroin kunkin päivän aineiston heti seuraavana päivänä. Litteroin aluksi aivan kaiken sanasta sanaan, myös esimerkiksi omat täytesanani. Sen jälkeen aloin käymään aineistoa läpi samalla sitä siistien. Poistin omia täytesanojani ja muotoilin kysymykset helpommin luettaviksi. Tässä vaiheessa säilytin vielä haastateltujen litteroinnit sellaisenaan, koska halusin varmistaa, että esimerkiksi tauot ja empimiset vastauksissa jäävät talteen. Seuraavaksi luin aineiston läpi moneen kertaan ja aloin etsimään sieltä sellaisia teemoja, jotka nimenomaan vastaajille olivat tärkeitä ja mitä he itse toivat esiin. Vaikka haastattelut olivat ajallisesti melko lyhyitä, 15–30 minuuttia, aineistoon ei juurikaan tullut sellaista sisältöä, mikä ei liittyisi tutkimuksen aiheeseen. Tämä johtui luultavasti sekä hyvin suunnitellusta haastattelurungosta että haastateltavien suhteesta tutkimuksen aiheeseen. Toki yhteisön merkitys aiheenakin on hyvin laaja.

Tutkimuksen aineisto analysoitiin laadullisin menetelmin käyttämällä teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta etsitään useiden haastateltavien aineistosta esiin tulleita samankaltaisuuksia. Teemat voivat mukaila aineistonkeruuta varten valittuja teemoja, mutta aineistosta voi löytyä myös uusia teemoja. Teemoista muodostetaan alakategorioita samantyyllisiä ja samaa tarkoittavia aiheita yhdistellen ja niistä taas muodostetaan yläkategoria. Yläkategoriat nimetään sen sisältöä kuvaavasti. Teemoittelu on yksinkertaistettuna tutkimuksen tavoitteen kannalta keskeisen esiin nostamista. Teemoittelun jälkeen tutkija selkeyttää aineistosta löytämiään merkityksiä ja pohtii niitä suhteessa tutkimusongelmaan sekä muodostaa johtopäätökset. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 152–154)

Teemoittelussa pääasia ei ole se, kuinka monta kertaa jokin teema tulee aineistossa esiin,

vaan minkälainen merkitys kullakin teemalla aineistossa on. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 105–106)

Teemoittelu sopi omaan tutkimukseeni sen vuoksi, että siinä pyrin löytämään kerätystä aineistosta yhteneväisyyksiä teemojen sisällä ja siten rakentamaan vastausta tutkimusongelmaani. Teemoittelu mahdollisti sen, että pystyin nostamaan esiin sellaisia teemoja, joita ei välttämättä määrällisesti ole tuotu esiin runsaasti, mutta niiden merkitys tutkittaville oli suuri. Aluksi kokeilin käyttää korostusvärejä erilaisten mahdollisten teemojen mukaan, mutta se osoittautui itselleni vaikeaksi tavaksi. Eri värit enemmänkin häiritsivät kuin helpottivat työtä. Koska olin edennyt haastatteluissa melko tarkasti haastattelurungon mukaan, päätin yhdistää kaikki vastaukset kysymysten alle. Tämä oli selvästi toimivampi tapa ja kokonaiskuva alkoi hahmottua.

4 Haastattelun tulokset

Koska haastattelurunko oli luotu tutkimusongelman pohjalta yhteisön merkityksen ja yhteisöllisyyden ympärille ja Työriihen toiminta perustuu vertaistukeen, ei ollut yllätys, että tärkeäksi teemaksi nousi yhteisöön liittyvät asiat. Toiseksi teemaksi nousi arkielämään liittyvät asiat ja kolmanneksi teemaksi yhteisöllisyys.

4.1 ”Samassa veneessä tässä ollaan”

Kysyin vastaajilta ensin, mitä kautta he ovat ohjautuneet Työriiheen ja tiesivätkö he toiminnan sisällöstä ennen aloitusta. Vastaajista yli puolet kertoi ohjautuneensa toimintaan TE-toimiston (virallisesti ohjautuminen tapahtuu Keusoten hyvinvointialueelta) kautta ja puolella vastaajista on tai on ollut joku läheinen, joka käy tai on käynyt Työriihessä. Työriihen toiminta oli kaikille tuttua ennen aloitusta, ja toiminta on vastannut haastateltavien odotuksia.

Vastaajista reilu puolet kertoo osallistuneensa kuntouttavaan työtoimintaan ennen Työriiheä esimerkiksi kierrätysmyymälässä tai elektroniikkapajalla. En huomannut itse kysyä tätä jokaiselta vastaajalta, eli todellisuudessa määrä voi myös olla suurempi. Vastaajista useampi toi esille, että terveydelliset seikat, esimerkiksi unettomuus ja ahdistus, estävät kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisen muissa paikoissa. Ahdistuksen koettiin olevan lievempää Työriihessä.

Ei sillee ahdistista, vaikka on olluki kaikkea ahdistuneisuushäiriötä ja tämmösiä itellä, ni ei se sillee täällä tunnu vaikuttavan.

Kysyin vastaajilta, mitä he tekevät Työriihessä päivän aikana. Lähes jokainen vastaajista mainitsi **sosiaalisen kanssakäymisen** ja jokainen vastaaja kertoi sosiaalisuuden olevan tärkeä – tai jopa tärkein – osa toimintaa.

...tulee höpöteltä samalla. Sosiaalinen kanssakäyminen on varmaan se kuntouttavin asia.

...et se on tärkeätä niinku nähä näit ihmisiä, niinku itellekin.

Keskustelen ihmisten kanssa, että sitä sosiaalisuutta. Se on tärkeä juttu.

Seurustelun lisäksi vastaajat mainitsivat erilaisia yksin ja yhdessä tehtäviä aktiviteetteja: biljardi, kahvittelu, television katselu, lehtien lukeminen, netin selailu. Lisäksi Työriihessä kerrottiin olevan mahdollisuus hoitaa tarvittaessa esim. Kela-asioita ja niihin saa apua henkilökunnalta. Työriihessä tarjoillaan joka arkipäivä lämmin ruoka ja sen merkitys oli vastaajille suuri, lähes jokainen kertoi syövänsä ruoan Työriihessä.

Haastateltavat toivat esiin kokemuksia **vertaistuesta** pitkin haastatteluja. Sekä avun saaminen että antaminen koettiin merkitykselliseksi. Vastaajat kokivat muilla osallistujilla olevan sekä samanlaisia että erilaisia elämäkokemuksia ja niistä keskustelun koettiin tarjoavan vertaistukea.

Samoja vaikeuksia on muillaki. Se on lähinnä niinku vertaistukea ollu sillee. Et oppii toisilta ja on voinu olla apuna jolleki toiselle.

...jos mä jään yksin, ni mä mietin koko ajan. Tuntuu pienetki asiat ihan mahdottomilta.

Kysyin vastaajilta, kokevatko he, että voivat olla **oma itsensä**. Jokainen vastasi myöntävästi ja kertoi sen tuntuvan hyvältä.

Ennen kaikkea saan olla sitä (oma itseni). Tuntuu tosi hyvältä, tosi hyvältä.

Saa tulla ihan niin huonovointisena, kun on tai sitte niin hyvänä kun on. Sen takii tää ei varmaan ahdistaa tää paikka sinänsä. Kaikki on jo nähny mut niinku huonoimmillaa, mitä mä voin olla sitte ku on valvottu ja ahistaa.

Useammassa haastattelussa nousi esille **ohjaajien** merkitys. Mainittakoon, että en itse kysynyt ohjaajista tai heidän merkityksestään vastaajilta. Vastaajat kokivat tärkeäksi sen, että ohjaajat ovat asiakkaiden puolella ja auttavat esimerkiksi Kela- ja muissa virallisissa asioissa. Ohjaajat pitävät tarvittaessa kuria ja luovat tasapuolisen toimintaympäristön.

Ohjaajat tekee niinku paljon hommii meiän eteen täällä.

Pyysin haastateltavia kuvailemaan Työriihen **ilmapiiriä** omin sanoin. Kysyin myös, mitkä tekijät haastateltavien mielestä vaikuttavat ilmapiiriin. Kaikki vastaajat kuvailivat ilmapiiriä positiivisin ilmauksin ("Hyvä/ihan hyvä/ihan mukava"). Ilmapiiriin vaikuttaviksi asioiksi mainittiin ihmisten yleinen olemus, mahdollisuus olla rauhassa ja henkilökunta. Osallistujien koetaan tulevan toimeen keskenään ja osa haastateltavista toi esiin, että mahdolliset osallistujien väliset erimielisyydet jätetään toiminnan ulkopuolelle.

4.2 ”Onneks on ees joku paikka, mis saa vähän ruokaa”

Vastaajat toivat haastatteluissa esille myös sellaisia asioita, joiden voisi sanoa liittyvän ihmisen perustarpeisiin. Työriihessä käynti helpottaa arkirytmien ylläpitoa, päihitteettömyyttä ja tuo myös taloudellista turvaa ja ennustettavuutta. Yhteisöön kuulumisen koettiin tärkeäksi ja useampi vastaajista kuvasi, että Työriihessä ollaan yhdenvertaista porukkaa. Useampi vastaaja toi myös esiin Työriihessä tarjottavan ruoan olevan heille todella tärkeä.

Vastaajat pitivät tärkeänä, että kodin ulkopuolella on jokin paikka missä käydä ja tavata ihmisiä. Työriihen koettiin auttavan sekä **arkirytmien** ylläpidossa että **päihitteettömyydessä**.

Ja tietysti tää pitää sen rytmien, että on kodin ulkopuolista toimintaa.

...pystyy sen aikaa päivästä olemaan selvin päin.

Huomaan, et voi paljon huonommin ku jos ei käy täällä. Jos on ollu kipee tai jos on ollu kiinni tää paikka, ni kyl siin rupee pää lahoamaan.

...mul vähän aina rahat tuppaa loppuu kesken kaiken, ni onneks on ees joku paikka missä saa vähän ruokaa.

Haastatelluista kaksi toi esiin taloudelliset asiat liittyen Työriihessä käyntiin. Kun osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, raha-asiat ovat tiedossa ainakin siksi aikaa. Tällä he tarkoittivat tietoa etuuskien tulevista maksupäivistä. Haastatteluissa tulikin esiin, että pitkät kuntouttavan työtoiminnan sopimukset tuovat taloudellista **ennustettavuutta** ja asuminen on siten turvattu, kun etuudet ovat säännöllisesti maksussa.

Just sain vuokrat maksettua ja tällee ja nytte ku tää valtio yrittää kiristää tätä systeemiä ni seki stressaa. Tulee perusturvaton olo. Aina mitä pidemmät sopimukset on ni mä pystyn hoitaa vuokran...

4.3 ”Se on vaan osoitus siitä, että porukka arvostaa tätä paikkaa”

Vastaajat käyttivät haastattelujen aikana erilaisia yhteisöllisyyteen liittyviä termejä: ”kaverit, ystävät, yhteisöllisyys, vertaistuki, yhteishenki” ja nimenomaan muiden osallistujien näkeminen koettiin todella merkitykselliseksi.

Vastaajista jokainen koki olevansa osa Työriihen porukkaa ja **kuulumisen** tunne koettiin tärkeäksi.

...on hyvä, että on joku paikka, missä voi käydä ja osallistua. Se, että ei ole sitä oloa, että on kokonaan yhteiskunnan ulkopuolelle tipahtanut.

Vastausten perusteella asiakkaat **kunnioittavat** Työriihen toimintaa. He puhuivat Työriihestä, muista osallistujista ja ohjaajista kunnioittavaan sävyyn. Havaitsin, että muista osallistujista puhuessaan vastaajat puhuivat varmallalla äänellä ja he puhuivat ”meistä, me täällä, nuo muutkin, kaikki täällä”, eivätkä välttämättä niinkään vain henkilökohtaisesta kokemuksesta.

...kuitenkin mennyt selkäyttimeen, että täällä ei kannata heilua eikä riehua. Se voi tehdä vahinkoa tälle toiminnalle. Se on vaan osoitus siitä, että porukka arvostaa tätä paikkaa.

Kysyin vastaajilta, miten heidät on otettu vastaan ensimmäisellä kerralla toimintaan tullessaan. Vastaajista lähes jokainen kertoi, että muut osallistujat ottivat heidät vastaan

hyvin. Yksi vastaajista kertoo, että alkuun joillain osallistujista oli ennakkoluuloja häntä kohtaan, mutta nekin hälvenivät ajan kanssa. Kaksi vastaajaa epäröi itse, onko Työriihi heille oikea paikka, mutta kokivat kuitenkin, että heidät oli otettu hyvin vastaan ja epäröinti johtui muista asioista.

Vaikka täällä on ihmisiä hyvin eri lähtökohdista ja paljon semmoistakin porukkaa, joihin ei välttämättä muuten tutustuis, niin mut on otettu täällä tosi hyvin osaksi porukkaa.

Vastaajista useampi nosti esiin myös **muistotilaisuuden**, joka järjestetään Työriihen asiakkaan menehtymisen jälkeen. Sen koettiin osoittavan yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta. Jokainen Työriihen asiakas on tärkeä.

Ainaki täällä niinku pidetään aina muistotilaisuus, semmonen pieni. Mun mielest se on kauheen niinku, empaattista. Että vaik ois semmonen, että kenen kaa niinku ei paljoo olis jutellu. On se mun mielest hienoo.

Lopuksi pyysin vastaajia kuvailemaan, minkälainen olisi heidän unelmiensa Työriihi. Vastaajat olivat hyvin tyytyväisiä nykyisenlaiseen toimintaan ja tärkeiksi asioiksi he mainitsivat muun muassa erilaiset ihmiset, joustavuuden aikatauluissa ja erilaisten aktiviteettien mahdollisuuden.

Mä tykkään, et on erilaisia ihmisiä paljon ympärillä.

Mielialat vaihtelee, et välil mä saatan olla masentunu, tekis mieli välil vaa nukkua, mutta kuitenkin raahautuu, sit alkaa tulee vähän positiivisempi fiilis.

No just tämmönen ku tää on täl hetkellä. Kesäl voi tos mölkky pelata tai frisbeeta heitellä tai lähtee tohon jalkapalloo pelailee ja tääl on niinku mahdollisuuksii harrastaa.

Mut sit taas jos miettii, et jossain on toisenlaisia Työriihiä, missä ihan oikeesti tehää kunnolla jotain töitä tai tämmösiä, ni sithän sillä ei ole sinänsä niin merkitystä, et sit se on sitä työkeskeistä enemmänkin se homma. Mut et täällähän tää on nyt etusijalla tää, just tää tämmönen yhteisöllisyys.

Mä en oikein tiä mitä, periaattees mitä täs vois olla enemppää. Ku täs kumminki kaikki niinku saa tätä kautta apua ja ohjausta. En mä oikein tiä. Tarviiks sen tätä parempi olla? Ei ainakaa valittaa kehtaa täs. Ku ruuan saa ja lääkärien vastaanotonumerot löytyy täältä ja kaikki muihinki palveluihin ni se on.

5 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälainen merkitys Työriihen matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan yhteisöllä on sen asiakkaille, ja miten yhteisöllisyys näkyy Työriihessä.

Suurin osa vastaajista on käynyt Työriihessä jo usean vuoden ajan, minkä vuoksi Työriihen yhteisö on ymmärrettävästi muodostunut heille todella merkitykselliseksi. Työriihessä he tapaavat kavereita, saavat vertaistukea sekä kokemuksen kuulumisesta ja osallisuudesta. Arkirytmien ylläpito, päihteettömyys ja ohjaajien apu esimerkiksi virastojen kanssa asioidessa ovat vastaajille myös merkityksellisiä. Työriihestä puhuessaan vastaajat käyttivät esimerkiksi sanoja porukka, me, täällä. Se kertoo mielestäni siitä, että Työriihen yhteisö on tiivis ja hitsautunut yhteen. Haastateltavat pitävät Työriihen toimintaa arvokkaana ja kokevat olevansa osa sitä. Työriihestä on vuosien saatossa selvästi muodostunut omanlaisensa yhteisö, jonka toiminta rakentuu ja kehittyy sen jäsenten tarpeiden mukaan.

Johanna Laurilan ja Marjo Thodénin haastattelemat kokemusasiantuntijat olivat kuvanneet saaneensa sellaista tukea, neuvoa, vertaistukea ja osallisuuden kokemusta, mitä tutkittavien lähiverkosto ei pysty tarjoamaan. (Laurila & Thodén, 2017, ss. 70–76) Johanna Hakkaraisen tutkimuksessa jokainen haastateltava oli nostanut esiin sosiaalisen kanssakäymisen ja sen oli koettu vaikuttavan hyvinvointiin positiivisesti. Tutkittavat olivat kokeneet kuuluvansa joukkoon ja saavansa vertaistukea. (Hakkarainen, 2017, ss. 38–39, 44–46) Myös oman tutkimukseni tulokset ovat samansuuntaisia. Vertaistuki oli haastatelluille tärkeä osa Työriihen toimintaa ja haastatellut kertoivat porukkaan kuulumisen tuntuvan hyvältä.

En itse ollut Työriihen asiakkaille – tai työntekijöille – tuttu, joten sain huomata omakohtaisesti, että Työriihessä otetaan uudet tulijat hyvin vastaan. Työriihessä vallitsee mukava ilmapiiri ja puheensorina. Asiakkaat puhuvat keskenään kerhosta. Tällainen mehenki ja yhteisön sisällä syntyneet yhteiset käsitteet kertovat yhteisöllisyydestä (Paasivaara & Nikkilä, 2010, ss. 16–17). Työriihen fyysisten puitteiden voi myös olettaa vaikuttavan

viihtyvyyteen. Työriihi sijaitsee vanhassa rakennuksessa, aikaa on mahdollista viettää eri huoneissa ja ulkoalue on suojaisa ja rauhallinen.

Sain sekä haastattelujen että vapaan keskustelun pohjalta sen käsityksen, että Työriihen asiakkaat voivat vaikuttaa yhteisöön ja jokainen voi tulla sinne omana itsenään. Työriihen ohjaajien kanssa keskustellessani kävikin ilmi, että toiminta on luotu ja sitä kehitetään nimenomaan asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaan. Esimerkiksi Työriihen säännöt on luotu asiakkaiden tarpeiden pohjalta. Tämänkaltaisen yhteisön jäseniä kunnioittavan toimintatavan voi olettaa lisäävän yhteisöllisyyttä ja luovan kuulumisen kokemusta. Yhteisöllisyyteen kuuluu yhteisön jokaisen jäsenen yksilöllisyyden arvostaminen ja yhteisön kehittäminen vastaamaan sen jäsenien tarpeisiin (Paasivaara & Nikkilä, 2010, ss. 30–31).

Ohjaajien merkitys matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa on tulosten pohjalta suuri – mielestäni on huomioitavan arvoista, että en haastatteluissa itse maininnut ohjaajia lainkaan. Ohjaajien täytyy olla tietoisia siitä, että matalan kynnyksen toiminnassa asiakkaiden vointi ja elämäntilanne vaihtelee paljon. Työriihen ohjaajien kanssa käymieni keskustelujen kautta sain selvyyttä siihen, miten asiakkaat ohjautuvat nimenomaan matalan kynnyksen kuntouttavaan työtoimintaan esimerkiksi kierrätysmyymälän tai elektroniikkapajan sijaan. Ohjaajat varmistavat etukäteen, että asiakas on tietoinen siitä, minkälaiseen toimintaan on tulossa. Ohjaajien merkitys korostuu myös siinä, että asiakkaiden täytyy voida luottaa heihin. Kyseisellä asiakasryhmällä on usein kokeiluja toisissa kuntouttavassa työtoiminnan yksiköissä ja siellä esteeksi on haastattelujen perusteella voinut tulla ohjaajien ymmärtämättömyys mielenterveysongelmaa tai päihderiippuvuutta kohtaan. Työriihessä asiakasta ei rangaista ”myöhässä” saapumisesta ja toimintaan saa tulla, kunhan on asiointikuntoinen. Näissä tilanteissa ohjaajan on tärkeää pystyä tarkastelemaan tilannetta asiakkaan näkökulmasta.

Haastatteluissa nousi esiin tarve ennustettavuuteen ja taloudelliseen turvaan. Myös Työriihen ohjaajat ovat havainneet, että pitkät sopimukset hyödyttävät asiakkaita ja tämän vuoksi sopimuksista mielellään tehdäänkin pidempiä. Pitkät sopimukset ovat ohjaajien mukaan myös yhteiskunnallisesti positiivinen asia, sillä asiakkaan on silloin mahdollista rakentaa arkea rutiinien varaan, ja etuuksien – usein yleinen asumistuki ja työttömyysturva – maksuihin ei tule katkoksia. Lisäksi ennustettavissa olevien tulojen on tutkittu olevan toimivin keino vähentää toimeentulotuen tarvetta (Kivipelto & Elovainio, 2023).

Myös Juha Koski oli tehnyt oman tutkimuksensa matalan kynnyksen kuntouttavassa työtoiminnassa. Hänen tutkimuksessaan oli noussut esille vastaajien elämäntilanteiden

moninaisuus ja lukuisia työllistymistä heikentäviä tekijöitä. Tutkittavien tavoitteet olivat suurilta osin muualla kuin työelämässä. (Koski, 2020, ss. 53–56) Tämä onkin aihe, joka on puhututtanut myös mediassa, esimerkiksi Ylen MOT-sarjassa. MOT-sarjan jaksossa Ikuiset työnhakijat, kuntoutuslääkäri Raija Kerätär kertoo työttömien työnhakijoiden joukossa olevan todella paljon työkyvyttömiä henkilöitä ja heidän kohdallaan tulisi ensisijaisesti selvittää asiakkaan työ- ja toimintakyky ja sen jälkeen ohjata tarkoituksenmukaiseen palveluun. (Kerätär, 2023)

Työriihi tarjoaa matalan kynnyksen kuntouttavaa työtoimintaa ja tekemieni haastattelujen, ohjaajien kanssa käymieni keskustelujen sekä omien havaintojeni pohjalta voi todeta, että tällaiselle palvelulle on tarvetta ja ainakin Työriihi todella on asiakkailleen kuntouttavaa toimintaa. Se, mikä kunkin asiakkaan kohdalla on kuntoutumisen tavoitteena, vaihtelee ja tietenkin suuri merkitys on sillä, että asiakas on ohjautunut juuri hänelle tarkoituksenmukaiseen palveluun.

Juuri oikeaan palveluun ohjaaminen onkin kriittistä, jotta vältetään turhaan asiakkaasta riippumattomista syistä tapahtuvista lannistavilta kokemuksilta. Pitkäaikaistyöttömillä on usein taustalla erilaisia haasteita esimerkiksi terveydentilassa tai elämänhallinnassa sekä lisäksi yhteiskunnassamme yhä vallitseva stigma laiskuudesta ja tuilla elämisestä. Jotta asiakas voidaan ohjata hänelle tarkoituksenmukaiseen palveluun, hänen toimintakykynsä täytyy kartoittaa laaja-alaisesti ja sen tulisi tapahtua systemaattisesti jokaisen pitkäaikaistyöttömän kohdalla. Tämä vaatii resursseja ja entistä parempaa moniammatillista yhteistyötä.

Yhteenvetona tutkimusten tulosten pohjalta voi todeta, että yhteisön merkitys Työriihin asiakkaille on suuri ja yhteisöllisyys näkyy Työriihen toiminnassa laajasti. Työriihen yhteisön jäsenet arvostavat toimintaa ja haluavat ylläpitää turvallista, jokaisen jäsenen huomioivaa ilmapiiriä.

6 Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja kestävyys

Opinnäytetyötä tehdessä tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Se tarkoittaa, että tutkimus toteutetaan rehellisesti, huolellisesti, tarkasti ja vastuullisesti koko prosessin ajan. Tutkimuksessa ei saa käyttää vilppiä tai piittaamattomuutta, näistä esimerkkeinä mainitsen sepittämisen – tekaistujen havaintojen tai tulosten esittäminen, plagioinnin – luvaton lainaamista sekä tutkimustulosten huolimattoman ja harhaanjohtavan raportoinnin. (TENK,

2013, s. 6–9) Tässä opinnäytetyössä on noudatettu näitä ohjeita ja tutkimus on toteutettu vastuullisesti ja huolellisesti sen jokaisessa vaiheessa.

Kaikki tutkimusta varten haastatellut olivat täysi-ikäisiä ja osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti. Haastatelluilta ei kerätty nimiä, sukupuolta tai muita sellaisia tietoja, mistä heitä voisi tunnistaa. Haastateltavien valinnassa ei ollut tutkimuksen tarkoituksen kannalta perusteltua käyttää rajauksia, sillä tutkimuksen kohderyhmänä oli Työriihen asiakkaat – ei esimerkiksi naispuoliset tai tietyn ikäiset. Ennen jokaista haastattelua tutkittaville kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja tieto haastattelun nauhoituksesta. Samalla kerrottiin, että haastattelun voi keskeyttää koska tahansa ja että nauhoite tullaan poistamaan, kun se on litteroitu.

Opinnäytetyön aineistonkeruuta varten haettiin tutkimuslupa tilaajan, eli Hyria säätiön, lomakkeella ja aineisto kerättiin vasta sen jälkeen. Myös aineistonhallintasuunnitelman tuli olla tehtynä ennen aineistonkeruuta, se löytyy liitteenä. (HAMK, n.d.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi olla vaikea arvioida, koska usein tutkitaan jotakin sellaista, mikä muuttuu – esimerkiksi ihmisten kokemuksia jostain. Vastaukseen voi vaikuttaa moni asia: kysymyksen asettelu, ajankohta, tutkimusaihe, vastaajien rehellisyys ja avoimuus. Tutkijan onkin syytä pohtia, mitkä asiat ovat vaikuttaneet tutkimustuloksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia voi pitää luotettavina vastaamaan tutkimusongelmaan, joka oli tutkia yhteisön merkitystä ja yhteisöllisyyttä Työriihessä. Yhteisön merkitys yksilölle on subjektiivinen kokemus, mutta yhteneväiset vastaukset tukevat jonkin verran luotettavuutta. Silti on huomattava, että Työriihessä on noin 85 asiakasta, joista haastattelin kahdeksaa. Luotettavuutta lisää käymäni keskustelut Työriihen henkilökunnan kanssa sekä vapaamuotoinen keskustelu asiakkaiden kanssa ja varsinainen haastattelutilanne. Haastatellut vaikuttivat kertovan Työriihen yhteisöstä mielellään ja vastaukset kysymyksiin tulivat melko nopeasti.

Tutkimuksen luotettavuutta täytyy kuitenkin pohtia kriittisesti. Vaikka korostin, että tahdon kuulla tutkittavien omia mielipiteitä ja ajatuksia, vastauksissa on mahdollisesti ollut sellaista, mitä tutkittavat olettavat minun halunneen kuulla. Samoin se, etten ollut tutkittaville tuttu henkilö, on mahdollisesti vaikuttanut haastattelutilanteeseen positiivisesti tai negatiivisesti. Haastattelukysymyksissä olisi voinut olla laajempia kysymyksiä ja tämän asiakasryhmän kanssa olisi voinut toimia hyvin esimerkiksi ryhmähaastattelu, jolloin aineistonkeruutilanne

olisi ollut vapaamuotoisempi. Etenkin ensimmäisissä haastatteluissa näkyi myös oma kokemattomuuteni tutkijana, sillä nauhoituksia kuunnellessani huomasin kiiruhtavani kysymyksestä toiseen.

Opinnäytetyöni linkittyy erityisesti sosiaalisesti kestäväan kehitykseen tai sosiaaliseen kestävyteen, johon kuuluu esimerkiksi ylisukupolvisen huono-osaisuuden ennaltaehkäisy, oikeudenmukaisuus, eriarvoisuuden vähentäminen ja osallisuuden edistäminen. Tapa puhua työttömyydestä vaikuttaa yhteiskunnan asenteisiin ja aiheuttaa helposti eriarvoisuuden kokemuksia. (THL, 2024)

Pitkäaikaistyöttömyyteen liittyy myös taloudellinen kestävyys, sillä kunnat joutuvat maksamaan pitkäaikaistyöttömälle maksetusta työttömyysturvasta takaisin Kelalle 50 % ja yli tuhannen päivän työttömyyden jälkeen 70 %. Mukaan ei lasketa niitä päiviä, kun asiakas osallistuu työllistymistä edistävään palveluun – kuten kuntouttavaan työtoimintaan. (Kela, 2021) Lokakuussa 2023 kuntien osuus työmarkkinatuen maksuista on ollut yli 39milj. euroa. (Kela, 2023) Tähän liittyy myös laajempaa eettistä pohdintaa, sillä ei ole oikein arvottaa pitkäaikaistyötöntä sen perusteella, osallistuuko hän työllistymistä edistävään palveluun vai ei – vaikka se maksaakin kunnalle.

7 Pohdinta

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni pääsin koko ajan syvemmälle työttömyyden, kuntouttavan työtoiminnan ja yhteisön merkityksen maailmassa, mielenkiintoista tutkittavaa on paljon. Opinnäytetyöprosessin aikana haastavinta olikin tehdä valintoja ja rajauksia.

Sain mielestäni kuitenkin rajattua tutkimusongelman onnistuneesti ja olen tyytyväinen aineistonkeruu ja -analysointivalintoihini. Yksilöhaastattelut toimivat tämän asiakasryhmän kohdalla hyvin ja haastattelut olivat pituudeltaan sopivia. Haastattelutilanteessa olisin voinut antaa enemmän aikaa pohtia kysymyksiä lisää, mutta toisaalta haastateltavat vastasivat nopeasti ja kysymykset olivat riittävän helppoja eivätkä ehkä vaatineet kovin syvällistä pohdintaa. Tämä johtunee siitä, että kysymykset koskivat heille tuttua ympäristöä ja yhteisöä.

Aikataulullisesti opinnäytetyö valmistui hieman suunniteltua myöhemmin vuoden 2024 puolella, kun tavoite oli joulukuussa 2023. Aikataulua oli projektin aikana vaikea hahmottaa, koska jotkin työn vaiheet vaativat enemmän näkymätöntä työskentelyä ja työn jäsentelyä alitajunnassa. Tämä oli ensimmäinen opinnäytetyöni, enkä osannut kovin hyvin arvioida

kuhunkin osioon kuluvaan aikaan tai pilkkoa työtä riittävän pieniin osiin. Loppua kohden kokonaisuus selkeni ja punaista lankaa seuraamalla sain työn päätökseen.

Yhteisön merkitys, pitkäaikaistyöttömyys, työkyky ja kuntouttava työtoiminta tarjoavat todella laajan skaalan jatkotutkimuksille ja -kehittämiselle – työllistäähän se laajasti jokaista hallitustakin. Haluaisin jatkossa nähdä enemmän myös pitkäaikaistyöttömien osallistamista yhteiskuntaan ja heidän arvostamistaan oman elämänsä asiantuntijana niin lakimuutoksia tehdessä kuin palveluiden asiakkaina ja palveluita suunniteltaessa. Jokainen on oman elämäntilanteensa asiantuntija, ja yhteiskunnan pitäisi pystyä tarjoamaan tarpeeksi yksilöllistä palvelua jokaisella asiakkaalla. On kuitenkin todella positiivista, että Työriihen asiakkaat kokevat yhteisönsä niin merkittäväksi jo monien vuosien ajalta. Se on varmasti suuri voimavara heidän elämässään ja näyttää tietynlaista esimerkkiä vastaaville palveluille.

Lähteet

- Günther, K. & Hasanen, K. (n.d.). Tutkimuksen suunnittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 30.1.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-suunnittelu/>
- Hakkarainen, J. (2017). *Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnista* [YAMK-opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705026082>
- HAMK. (n.d.) *Ennen opinnäytetyön aloittamista*. <https://www.hamk.fi/opiskelijan-ohjeet/ennen-opinnaytetyon-aloittamista/>
- Hyria. (n.d.-a). *Kuntouttava työtoiminta – Kohti kuntoutumista*. <https://www.hyria.fi/toihin/suunta-elamalle/kuntouttava-tyotoiminta-kohti-kuntoutumista>
- Hyria. (n.d.-b). *Enemmän mahdollisuuksia hyvään elämään*. https://www.hyria.fi/sites/default/files/2022-10/Hyria_Keusote_esite_web_191022.pdf
- Hyvinkään kaupunki. (2021). *Hyvinkään kaupungin ehkäisevän työn suunnitelma 2022–2025*. https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/sosiaali--ja-terveys/hyvinvointi-ja-terveys/hyvinkaan_kaupungin_ehkaisevan_tyon_suunnitelma_2022-2025.pdf
- Ikonen, Y. (11.2.2021). *Yhteisöhoito*. Päihdelinkki-verkkopalvelu. A-klinikkasäätiö. <https://paihdelinkki.fi/tietopankki/tietoiskut/paihdetyon-menetelmat-ja-koulutus/yhteisohoito/>
- Kela. (22.4.2021). *Työmarkkinatuen laskutus*. Kansaneläkelaitos. <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-kunnat-tyomarkkinatuen-laskutus>
- Kela. (2023). *Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen saajat ja maksetut etuudet*. Haettu 30.11.2023 osoitteesta <https://raportit.kela.fi/linkki/48129349>
- Kerätär, R. (Kuntoutuslääkäri) (20.11.2023). (Ikuiset työnhakijat). *MOT* [video]. YLE Areena. <https://areena.yle.fi/1-63858246>
- Kivipelto, M. & Elovainio, M. (20.7.2023). Toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää takaamalla ihmisille riittävä perusturva ja varhaista tukea. *THL-blogi*. <https://blogi.thl.fi/toimeentulotuen-tarvetta-voidaan-vahentaa-takaamalla-ihmisille-riittava-perusturva-ja-varhaista-tukea/>
- Koski, J. (2020). *Kuntouttavan työtoiminnan kokemuksia Vantaalla* [YAMK-opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202002021944>

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>

Laurila, J. & Thodén, M. (2017). *"Pidettäis napanuoralla kiinni yhteiskunnassa" - Sosiaalisen merkitys kuntoutumisessa* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän Yliopisto].

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201801251330>

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). *Matalan kynnyksen palvelut*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sokra/tutkimus/julkaisut>

Maunu, T., Räisänen, H. & Tuomaala, M. (2023). *Pitkä työttömyys*. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-834-9>

Nivala, E. & Rynänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus Oy.

Paasivaara, L. & Nikkilä, J. (2010). *Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia*. Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.

Pessi, A. & Seppänen, M. (2011). Yhteisöllisyys. Teoksessa J. Saari (toim.), *Hyvinvointi* (ss. 289–290). Gaudeamus Helsinki University Press.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.

Päihdelinkki. (8.5.2023). *Vertaistukiryhmät*. Päihdelinkki-verkkopalvelu. A-klinikkasäätiö. <https://paihdelinkki.fi/mista-apua/vertaistukiryhmat/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 29.11.2023 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html

Salonen, A. O. (16.10.2020). *Arto. O Salonen: Erillisyydestä yhteisöllisyyteen* [video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=jfHmN4EjkA0>

STM. (n.d.). *Kuntouttava työtoiminta*. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>

TENK. (2013). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Terveyskylä. (n.d.-a). *Etsi vertaistukea – hakukone*. 1.2.2024 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/l%C3%B6yd%C3%A4-vertaistukea/etsi-vertaistukea-hakukone>

Terveyskylä. (n.d.-b). *Vertaistuen muodot*. Vertaistalo. 1.2.2024 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistuesta/vertaistuen-muodot>

- Terveyskylä. (n.d.-c). *Vertaistuki hoitotyön tukena*. Vertaistalo. Haettu 1.2.2024 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/ammattilaiset/vertaistuki-hoitoty%C3%B6n-tukena>
- THL. (2020). *Kuntouttava työtoiminta 2019 – Kuntakyselyn osaraportti*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140575/TR_39_2020.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- THL. (7.12.2023a). *Kuntouttavan työtoiminnan sisältö*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-sisalto>
- THL. (7.12.2023b). *Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen ja hankinta*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-jarjestaminen-ja-hankinta>
- THL. (7.12.2023c). *Matalan kynnyksen työtoiminta*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito/ok-hanke/matalan-kynnyksen-tyotoiminta>
- THL. (7.2.2024). *Turvallisen ja kriisejä kestävä yhteiskunnan perustana on sen sosiaalinen kestävyys*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://blogi.thl.fi/turvallisen-ja-kriiseja-kestavan-yhteiskunnan-perustana-on-sen-sosiaalinen-kestavyys/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Työmarkkinatori. (21.12.2023). *Palveluita työnhaun tueksi*. KEHA-keskus ja työ- ja elinkeinoministeriö. <https://tyomarkkinatori.fi/info/tietoa-palvelusta>

Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma

1. Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Tutkimusaineistoja ovat haastattelunauhoitteet ja niiden litteroinnit. Nauhoitteet on poistettu tietoturvallisesti heti litteroinnin jälkeen. Litteroitu aineisto säilytetään ulkoisella USB-muistitikulla ja sitä käsitellään vain opinnäytetyön tekijän henkilökohtaisella tietokoneella, joka on vahvalla salasanalla suojattu. Tutkimusaineistoa ei pääse käsittelemään kukaan muu.

2. Henkilötietojen ja arkaluontoisten tietojen käsittely

Tutkimusaineisto tai opinnäytetyö ei sisällä sellaisia tietoja, joista haastateltavia henkilöitä voisi tunnistaa. Haastatteluissa ei kysytä esimerkiksi henkilön nimeä, sukupuolta tai asuinpaikkaa.

3. Opinnäytetyöaineiston omistajuus.

Opinnäytetyön aineiston ja tulokset omistaa työn tekijä.

4. Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Opinnäytetyön tutkimusaineistoa ei jatkokäytetä. Opinnäytetyön tekijä säilyttää litteroidun haastatteluaineiston tietoturvallisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä erillisellä USB-muistitikulla. Tämän jälkeen aineisto hävitetään.

Liite 2. Haastattelurunko

Taustatiedot

Ikä:

Työttömyyden kesto:

Kuntouttava työtoiminta

Milloin olet tullut Työriiheen?

Mitä kautta ohjautuit Työriiheen?

Tiesitkö Työriihestä ennen kuin aloitit toiminnassa? Jos et, mitä odotit toiminnalta ja vastasiko odotuksiasi?

Arki Työriihessä

Kuinka monena päivänä käyt Työriihessä?

Minkälaisia asioita teet Työriihessä?

Mitkä asiat saavat sinut käymään Työriihessä?

Minkälaisella fiiliksellä tulet Työriiheen? Mitkä asiat siihen vaikuttavat?

Jos et kävisi Työriihessä, mitä tekisit sinä aikana?

Yhteisö

Kun tulit ensimmäisen kerran Työriiheen, miten sinut otettiin vastaan? Miltä se tuntui?

Miten kuvailisit Työriihen ilmapiiriä? Mitkä asiat siihen mielestäsi vaikuttavat?

Tuntuuko sinusta, että olet osa porukkaa? Miltä se tuntuu?

Oletko tutustunut Työriihessä uusiin ihmisiin?

Tapaatko Työriihen kautta tuntemiasi ihmisiä vapaa-ajalla?

Koetko, että voit olla oma itsesi Työriihessä?

Yhteisön merkitys

Miten Työriihessä oleva ihmiset vaikuttavat elämääsi?

Oletko oppinut muilta Työriihessä käyviltä jotain? Mitä?

Ovatko muut Työriihessä käyvät oppineet sinulta jotain? Mitä?

Koetko, että muilla Työriihessä käyvillä on samanlaisia elämänkokemuksia kuin sinulla? Miltä se tuntuu?

Lopuksi:

Minkälainen olisi unelmiesi Työriihi?

Haluatko kertoa vielä jotain lisää?